

## Қазақстандағы туризмді ғылыми түрде зерттеу

ЖАРИЯЛАНДЫ  
12.05.2025

**ТИРЕК СӨЗДЕР**

Cultural heritage, ecotourism, scientific research, Tourism development, Tourism Kazakhstan, Tourist infrastructure, ғылыми зерттеулер, Қазақстан, культурное наследие, Қазақстан, мәдени мұра, научные исследования, развитие туризма, Туризм, Туризмді дамыту, туристическая инфраструктура, туристік инфрақұрылым, экотуризм

**СІЛТЕМЕ**

<https://bilimger.kz/179169/>

**УДК 338.48**

**Тастекеев Нұрдәулет Дулатұлы**

«Тұран» университетінің «Мейрамхана ісі және қонақ үй бизнесі» мамандығының 1 курс студенті

Ғылыми жетекшісі: **Қаршығаева Айнұр Аралбекқызы**

«Тұран» университеті, Филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор

Медиа және мәдениетаралық коммуникация жоғары мектебі

**Аңдатпа.**

Бұл зерттеуде Қазақстандағы туризм саласын ғылыми тұрғыдан қарастырудың маңыздылығы талданады. Елдің географиялық ерекшеліктері, тарихи-мәдени мұрасы, экологиялық және экономикалық әлеуеті жан-жақты зерттеледі. Туризмнің дамуына әсер ететін негізгі факторлар – инфрақұрылым, мемлекеттік қолдау, цифрлық технологиялар және тұрақты туризм қағидалары қарастырылады. Сонымен қатар, Қазақстандағы туристік саланың болашағы мен оның ел экономикасына тигізетін ықпалы талқыланады. Бұл зерттеу туризм индустриясын дамыту бойынша ғылыми негізделген ұсыныстар жасауға бағытталған

**Түйін сөздер:** Туризм, Қазақстан, Ғылыми зерттеулер, Туризмді дамыту, Туристік инфрақұрылым, Мәдени мұра

**НАУЧНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ТУРИЗМА В КАЗАХСТАНЕ**

Аннотация. В данном исследовании рассматривается важность научного л отрасли

Казахстана. Анализируются географические особенности страны, её историко-культурное наследие, экологический и экономический потенциал. Рассматриваются ключевые факторы, влияющие на развитие туризма, такие как инфраструктура, государственная поддержка, цифровые технологии и принципы устойчивого туризма. Кроме того, обсуждаются перспективы туристической отрасли Казахстана и её влияние на экономику страны. Данное исследование направлено на разработку научно обоснованных предложений по развитию туристической индустрии.

**Ключевые слова:** Казахстан, туризм, научные исследования, развитие туризма, туристическая инфраструктура, культурное наследие, экотуризм,

## SCIENTIFIC RESEARCH ON TOURISM IN KAZAKHSTAN

Annotation. This study analyzes the importance of a scientific approach to examining the tourism sector in Kazakhstan. The country's geographical features, historical and cultural heritage, ecological and economic potential are comprehensively explored. Key factors influencing tourism development, such as infrastructure, government support, digital technologies, and sustainable tourism principles, are examined. Additionally, the prospects of Kazakhstan's tourism industry and its impact on the national economy are discussed. This research aims to develop scientifically grounded recommendations for the advancement of the tourism industry

**Keywords:** Tourism Kazakhstan, Scientific research, Tourism development, Tourist infrastructure, Cultural heritage, Ecotourism

## КІРІСПЕ

Туризм – әлемдік экономикада қарқынды дамып келе жатқан салалардың бірі. Қазақстанның табиғи, мәдени және тарихи әлеуеті елдегі туризмді дамытуға үлкен мүмкіндік береді. Бұл сала экономиканың маңызды секторына айналып, жұмыс орындарын ашуға, инфрақұрылымды жақсартуға және ұлттық мәдениетті жаһандық деңгейде насихаттауға ықпал етеді.

Қазақстандағы туризмді ғылыми тұрғыда зерттеу – оның даму тенденцияларын, әлеуетін, кездесетін мәселелерін және оларды шешу жолдарын анықтауға бағытталған маңызды қадам. Бұл зерттеуде туризмнің экономикалық, әлеуметтік және экологиялық әсерлері қарастырылады.

Соңғы 10 жылда туризм көптеген елдердің экономикалық және мәдени дамуының негізгі бағыттарының бірі болып отыр, Қазақстан да ерекшелік емес. Қазақстан өзінің бірегей географиялық орны, бай тарихи мұрасы және әртүрлі табиғи ландшафттары арқасында туристік сала дамуына кең мүмкіндіктер ашады. Осы саладағы ғылыми зерттеулер тек ағымдағы үрдістер мен мәселелерді анықтауға ғана емес, сондай-ақ туристік инфрақұрылымды жетілдіру, мәдени мұраны сақтау және аймақтық дамуды

ынталандыру жолдарын әзірлеуге де зор үлес қосады.

## НЕГІЗГІ БӨЛІМ

### 1. Қазақстандағы туризмнің қазіргі жағдайы

Қазақстан туризмінің даму деңгейі әр аймақта әртүрлі. Елдегі туризмнің негізгі бағыттары:

- Экологиялық туризм Ұлытау, Бурабай, Алтынемел ұлттық паркі;
- Тарихи-мәдени туризм (Түркістан, Отырар, Тараз;
- Тау туризмі (Алматы облысы, Шымбұлақ, Қатонқарағай);
- Курорттық-сауықтыру туризмі (Сарыағаш, Мойылды)

Мемлекет туризмді дамыту үшін «Туризмді дамытудың 2025 жылға дейінгі мемлекеттік бағдарламасын» қабылдады. Бұл бағдарлама Қазақстанды Орталық Азиядағы туризм орталығына айналдыруды көздейді.

### 2. Қазақстандағы туризмді дамытудың ғылыми аспектілері

Туризмді ғылыми тұрғыда зерттеу оның экономикалық әсерін, туристік кластерлердің қалыптасуын, маркетингтік стратегияларын және инфрақұрылымдық дамуын талдауды қамтиды. Зерттеулер көрсеткендей, елдегі туризмнің дамуына кедергі келтіретін негізгі мәселелер:

1. Инфрақұрылымның жеткіліксіздігі
2. Туристік қызмет көрсетудің төмен деңгейі
3. Маркетинг пен халықаралық жарнаманың әлсіздігі
4. Кадр тапшылығы

Бұл мәселелерді түсінуде туризм географиясының теориялық негіздерін қолдану маңызды. Бұл жөнінде Ердаuletов С.Р. өз еңбегінде былай деп жазады:

«Туризм географиясының теориялық негіздері туристік ресурстардың кеңістікте орналасу заңдылықтарын, олардың тартымдылық дәрежесін, қолжетімділік мүмкіндігін және адам қызметінің кеңістіктегі ұйымдасу ерекшеліктерін зерттеуге бағытталған. Туризмнің тиімді дамуы үшін аймақтық ерекшеліктерді ескеріп, кешенді жоспарлау қажет».

Бұл көзқарас Қазақстан жағдайында да өзекті. Аймақтар арасындағы туристік әлеуеттің айырмашылығы мен әртүрлілігі туризмді дамытуда сараланған, ғылыми негізделген тәсілді талап етеді. Сонымен қатар, туризм географиясы туристік ағындарды басқару, жүктемені реттеу және табиғи ортаны қорғау сияқты маңызды міндеттерді шешуде қолданбалы маңызға ие.

## Қазақстандағы туризмді дамыту перспективалары

Туризмнің болашақ дамуы мемлекеттік қолдау, инновациялар және цифрландыру арқылы мүмкін болады.

Мәселен, төрт маңызды пунктті қарастырсақ:

- а. Смарт-туризм жүйесін енгізу;
- ә. Экологиялық туризмді дамыту;
- б. Халықаралық туризм бренді қалыптастыру;
- в. Туристік нысандарды цифрландыру

### **а. Смарт-туризм жүйесін енгізу**

Смарт-туризм – бұл заманауи цифрлық технологияларды (интернет заттары, жасанды интеллект, Big Data, GPS және мобильді қосымшалар) пайдалану арқылы туристік қызметті оңтайландыру және сапасын арттыру. Мұндай жүйе туристерге бағыттар туралы нақты ақпарат ұсынуға, онлайн брондау қызметтерін жеңілдетуге, интерактивті карталар мен гидтер арқылы өз бетімен саяхаттауға мүмкіндік береді. Смарт-туризм сонымен қатар туристік ағындарды басқаруға, қауіпсіздікті күшейтуге және экологиялық әсерді азайтуға септігін тигізеді.

### **ә. Экологиялық туризмді дамыту**

Экологиялық туризм – табиғи ортаны қорғауды мақсат ете отырып, жергілікті халықтың әл-ауқатын жақсартатын және табиғатпен үйлесімді әрекет ететін туризм түрі. Қазақстанның бай табиғи ресурстары – ұлттық парктер, қорықтар мен ерекше қорғалатын табиғи аумақтар экотуризмді дамытуға мол мүмкіндік береді. Бұл бағытта туристік бағыттар мен инфрақұрылымды табиғи тепе-теңдікті бұзбай жоспарлау, жергілікті тұрғындарды тарту және экологиялық ағарту жұмыстарын күшейту қажет.

### **б. Халықаралық туризм бренді қалыптастыру**

Қазақстанды шетелдік туристерге таныстыру үшін елдің туристік имиджін халықаралық деңгейде нығайту қажет. Бұл үшін бірыңғай ұлттық бренд әзірленіп, оның аясында Қазақстанның ерекшеліктері – тарихи ескерткіштері, мәдениеті, табиғаты мен қонақжайлығы көрсетілуі тиіс. Брендті ілгерілету мақсатында халықаралық көрмелерге қатысу, шетелдік БАҚ арқылы жарнама жүргізу, инфлюенсерлер мен тревел-блогерлермен жұмыс жасау маңызды. Брендингінің бірізділігі мен сапасы туристердің сенімін арттыруға және туристік ағымды көбейтуге ықпал етеді.

### **в. Туристік нысандарды цифрландыру**

Туристік инфрақұрылымды цифрландыру – ақпараттық технологияларды пайдалана отырып, туристік нысандар туралы толық әрі интерактивті ақпарат ұсыну. Мысалы, QR-кодтар арқылы ескерткіштер мен музейлер туралы ақпарат беру, виртуалды турлар

ұйымдастыру, веб-платформалар мен мобильді қосымшалар арқылы маршруттар мен қызметтерге қолжетімділікті жеңілдету. Бұл тәсіл тек туристерге қолайлылық туғызу ғана емес, сонымен бірге туристік деректерді жинауға, талдауға және қызмет сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, Қазақстандағы туризмді ғылыми зерттеу еліміздің халықаралық аренадағы бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ықпал ететін жаңа мүмкіндіктер мен заманауи тәсілдерді анықтауға септігін тигізеді. Зерттеудің өзектілігі сондай-ақ, туризм саласына инновациялық технологияларды енгізу қажеттілігінен туындайды: цифрландыру, мобильді қосымшаларды дамыту және туристік маршруттарды насихаттауда ақпараттық жүйелерді қолдану. Қазіргі ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану жаңа туристерді тартумен қатар, келушілермен сапалы байланыс орнатуға, қызмет көрсету деңгейін жақсартуға және жалпы туристік қызметтің тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

## **ҚОРЫТЫНДЫ**

Қазақстанда туризмді дамыту үлкен әлеуетке ие, алайда бұл үшін кешенді ғылыми зерттеулер жүргізу, инфрақұрылымды жетілдіру және халықаралық деңгейдегі туризм стандарттарына бейімделу қажет. Ғылыми зерттеулер негізінде әзірленген стратегиялық шешімдер елдегі туризмнің дамуына серпін беріп, Қазақстанды әлемдік туристік картада лайықты орынға шығара алады. Осылайша, Қазақстандағы туризмді зерттеу кешенді міндет болып табылады, ол экономика, экология, әлеуметтану және ақпараттық технологиялар саласындағы мамандардың ынтымақтастығын талап етеді. Мұндай зерттеудің нәтижелері туризм саласының жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін стратегиялық бағдарламаларды әзірлеуге мықты негіз болып табылады, бұл өз кезегінде елдің экономикалық және әлеуметтік әл-ауқатына оң әсерін тигізеді.

## **ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДИБЕТТЕР**

1. Биржаков М. Б. Введение в туризм. СПб.: Издательский Торговый Дом «Герда», 2004. – 448 с.
2. Дворниченко В.В. История международного и национального туризма. – М., 2001.
3. Долженко Г.П. История туризма в дореволюционной -в, 1988.
4. Дьякова Р.А. История экскурсионного дела , 1981.
5. Ердаuletов С.Р. География туризма: история, теория, методы, практика. – Алматы: Атамура, 2000. – 336 с.
6. Квартальнов В.А. История и организация туризма в зарубежных странах. – Минск,1986.
7. Крючков А.А. История международного и отечественного туризма. – М., 1999.

8. Кудинов Б.Ф. Из истории развития туризма. – М.: Профиздат, 1986.
9. Логинов Л.М., Рухлов Ю.В. История развития туристско-экскурсионного дела. – М., 1989. – 77 с.
10. Накатков Ю.С. История туризма Казахстана. – Алматы, 2001. – 196 с.
11. Немоляева М.Э., Ходорков Л.Ф. Международный туризм: вчера, сегодня, завтра. – М.: Международные отношения, 1985. – 176 с.
12. Пасечный П.С. Туризм и экскурсии. – М.: Турист, 1983.
13. Соколова М.В. История туризма. – М.: Академия, 2007. – 352 с.
14. Усыскин Г.С. Очерки истории российского туризма. – СПб.: Издательский Торговый Дом «Герда», 2000. – 224 с.
15. Шаповал Г.Ф. История туризма. – Минск: Экоперспектива, 1999.
16. Р. Ердәулетов – Туризм географиясы: тарихы, теориясы, әдістері, тәжірибесі. – Алматы: Атамұра, 2000. – 336 б.
17. Ю.С. Накатков – Қазақстан туризмінің тарихы. – Алматы, 2001. – 196.
18. М.В. Соколова – Туризм тарихы. – Мәскеу: Академия, 2007. – Туризмнің әлемдік деңгейдегі тарихи дамуын және ғылыми негіздерін қамтиды.
19. М.Б. Биржаков – Туризмге кіріспе. – Санкт-Петербург: «Герда» баспасы, 2004. – 448 б. Туризмнің негізгі ұғымдары, түрлері мен даму.
20. Ш.К. Мырзабекова – Қазақстандағы туризм индустриясын дамыту жолдары. – Алматы: Қазақ университеті.

**ҚМ АА** Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.